

แพรกหนามแดง จากวิกฤติการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

Posted by ช.พิพัฒน์

วันอาทิตย์ ที่ 8 สิงหาคม 2553

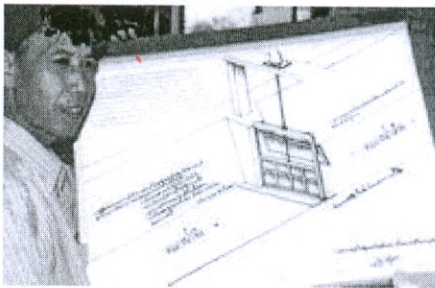
ตำบลแพรกหนามแดง เป็นตำบลหนึ่งของอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามมีแม่น้ำแม่กลองเป็นสายน้ำหลักและมีลำคลองสาขา กว่า 300 คลอง ประกอบด้วยพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน 3 พื้นที่ คือ พื้นที่น้ำจืด พื้นที่น้ำกร่อย และพื้นที่น้ำเค็ม ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรม และประมง ดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสภาพพื้นที่น้ำ

ต่อมาด้วยนโยบายของรัฐ มีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ที่จังหวัดกาญจนบุรีที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่กลอง ทำให้น้ำจืดจากต้นน้ำไหล เข้าสู่พื้นที่แพรกหนามแดงน้อยลง น้ำเค็มจึงรุกเข้ามาสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านที่ทำนา สวนผัก และเลี้ยงปลาสด ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของกรมชลประทานที่เป็นหน่วยงานนอกพื้นที่ไม่ได้ รับรู้ถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนนี้เองที่ได้ไปก่อสร้างประตูกัน น้ำเค็ม ทำให้เกิดการแย่งสายน้ำและวิถีชีวิตชุมชนแพรกหนามแดงออกจากกันเป็น วิถีชีวิตน้ำจืด และวิถีชีวิตน้ำเค็ม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่น้ำจืดคน ต่างอยู่ไม่มีความสัมพันธ์กันแบบสมัยก่อน เนื่องจากผลประโยชน์จากอาชีพที่ขัดแย้งกัน

ความขัดแย้งของชาวบ้านในการแย่งทรัพยากรน้ำเกิดขึ้นเป็นเวลาถึง 20 ปี โดยตัวปัญหาคือการเปิดปิดประตูน้ำนี้เอง ในฝั่งน้ำจืดเมื่อ ประตูปิดตายทำให้หน้าไม่ไหลเวียนเกิดการเน่าเสียและมีการ สะสมของตะกอนดินที่หน้าประตูกันน้ำ เวลานั้นน้ำหรือเมื่อเขื่อนปล่อยน้ำลงมาจะทำให้หน้าท่วมนาข้าว บ่อปลาสด สวนผัก ชาวบ้านในฝั่งนี้จึงไปเปิดประตูเพื่อระบายน้ำออก ผลจากการที่เปิดประตูระบายน้ำทำให้น้ำจืดไหล ทะลักเข้าสู่สวนน้ำเค็ม เมื่อชาวบ้านฝั่งน้ำเค็มสูบน้ำเข้าบ่อกุ้งก็ทำให้กุ้งทะเลที่เลี้ยงไว้พากัน ตายหมด

นี่คือสาเหตุของความขัดแย้ง!!!!!!!

จากที่ผมเคยเขียนเรื่องยุทธศาสตร์ทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาวิกฤติแหล่งน้ำ อย่างยั่งยืนไปครั้งก่อน นี่คือตัวอย่างการใช้ ยุทธศาสตร์นี้ในการแก้ปัญหาครับ

เริ่มจากการที่ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนได้ชักชวนชาวบ้านทั้งสองฝ่ายมา คอยกันถึงเรื่อง ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวบ้านทั้งสองฝ่ายได้รับรู้และเข้าใจถึงปัญหาของชาวบ้านอีก ฝ่ายหนึ่ง จากนั้นก็แสดงความจริงใจที่จะร่วมกันหาทางออก เพื่อลดความขัดแย้งดังกล่าว โดยยึด หลักการที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำ ร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันรับผลประโยชน์หรือ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา

จากการพูดคุยกันหลายครั้งชาวบ้านทั้งสองฝั่งจึงร่วมกันศึกษาโดยแยกประเด็นดังนี้

1. ศึกษาความเป็นมาของปัญหาดังแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ศึกษาพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำแม่กลองตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ
3. ศึกษาการไหลขึ้นลงของน้ำเค็มและน้ำจืดในพื้นที่

เมื่อชาวบ้านทั้งสองฝั่งพบว่าประตูน้ำที่กรมชลประทานมาสร้างไว้ั้นแหละคือ ตัวปัญหาจึงได้ร่วมกัน ระดมความคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคิดค้นและออกแบบประตู กันน้ำกันใหม่ โดยชาวบ้านได้ ติดต่อกัน สกว. เพื่อสนับสนุนงบประมาณ

เมื่อชาวชุมชนได้นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ก็ค้นพบประตูระบายน้ำแบบใหม่ที่เหมาะสมและ แก้ปัญหาของเขาเหล่านั้นได้

การแก้ปัญหาของชาวชุมชนโดยการใช้ยุทธศาสตร์ทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาวิกฤติ น้ำอย่างยั่งยืน จะส่งผลให้ชาวชุมชนเกิดการ พัฒนาทางด้านทักษะทางความคิด ทักษะการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจนสามารถนำเสนอต่อผู้สนับสนุนได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการ สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะถ่ายทอดต่อบุคคลอื่นต่อไป

ที่สำคัญจะทำให้เกิดความรักสามัคคีกันของชาวชุมชน และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

ท่านผู้อ่านคิดเหมือนผมหรือไม่ครับ

ภาพจาก <http://rescom.trf.or.th>, <http://farm1.static.flickr.com>